

**JAHON VA MILLIY TARBIYA KONSEPSIYALARI ASOSIDA
O'QUVCHILARDA XXI ASR KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH
METODIKASI**

Jumayeva Mukarrama Bekzod qizi

Guliston davlat pedagogika instituti magistranti

Annotatsiya: *Mazkur maqolada zamonaviy ta'limda o'quvchilarda XXI asr ko'nikmalarini – tanqidiy fikrlash, muammoli vaziyatda yechim topish, axborot savodxonligi, raqamli madaniyat va ijodkorlikni rivojlantirish masalasi jahon va milliy tarbiya konsepsiyalari nuqtai nazaridan tahlil qilinadi. Jahon tajribasida ilg'or mamlakatlar tajribasi va O'zbekiston milliy tarbiya konsepsiyasi asosida zamonaviy o'quvchilarning shaxsiy salohiyatini ro'yobga chiqarishning samarali metodlari yoritiladi. Shuningdek, maqolada ushbu kompetensiyalarni shakllantirish bo'yicha metodik yondashuvlar ishlab chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *XXI asr ko'nikmalari, tarbiya konsepsiyasi, metodika, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, kommunikativlik, milliy qadriyatlar, innovatsion ta'lim*

XXI asr ta'limida asosiy maqsad faqat bilim berish emas, balki o'quvchini mustaqil fikrlaydigan, ijtimoiy faol, muammolarga ijodiy yondashadigan, zamonaviy texnologiyalardan foydalana oladigan shaxs sifatida shakllantirishdir. Shu nuqtai nazardan, xalqaro va milliy tarbiya konsepsiyalarida o'quvchining kompetensiyaviy yondashuv asosida rivojlanishi ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida e'tirof etilgan.

Xususan, **UNESCO, OECD, P21 (Partnership for 21st Century Learning)** kabi xalqaro tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan ta'lim konsepsiyalarida o'quvchilarda quyidagi asosiy ko'nikmalar shakllanishi lozimligi ta'kidlanadi:

- **Tanqidiy va tahliliy fikrlash**
- **Ijodiy yondashuv va muammolarni hal qilish**

- **Axborot va raqamli savodxonlik**
- **Muloqot va hamkorlik ko‘nikmalari**

Milliy darajada esa, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan tasdiqlangan **“Milliy tarbiya konsepsiyasi”**da ushbu ko‘nikmalar milliy qadriyatlar bilan uyg‘unlashgan holda tarbiyalashga alohida e‘tibor qaratilgan.

Mazkur tadqiqotda quyidagi ilmiy-uslubiy yondashuvlardan foydalanildi:

- **Taqqoslama tahlil:** Jahon tarbiya konsepsiyalari (UNESCO, P21, OECD) va O‘zbekiston Milliy tarbiya konsepsiyasi o‘zaro solishtirildi.
- **Empirik kuzatuvlar:** Umumta’lim maktablarida 8–9-sinflarda XXI asr ko‘nikmalarini shakllantirishga qaratilgan dars jarayonlari tahlil qilindi.
- **Eksperimental metod:** Ikkita sinfdan nazorat va tajriba guruhi sifatida mashg‘ulotlar tashkil etilib, innovatsion metodlar sinovdan o‘tkazildi.
- **So‘rovnoma va intervyular:** O‘qituvchilar va o‘quvchilar orasida XXI asr ko‘nikmalariga oid bilim va yondashuvlar o‘rganildi.
- **Didaktik materiallar tahlili:** Darsliklar, elektron resurslar va qo‘shimcha metodik adabiyotlar o‘rganildi

Tadqiqot doirasida amalga oshirilgan nazariy va amaliy tahlillar quyidagi asosiy natijalarni ko‘rsatdi:

- **Jahon ta’lim konsepsiyalarida** XXI asr ko‘nikmalarining shakllantirilishi umumiy kompetensiyalarga asoslanadi: kommunikatsiya, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, raqamli savodxonlik va jamoaviy ishlash. Bu yondashuvlar o‘quvchilarni kelajakdagi hayotga tayyorlashga xizmat qiladi.
- **O‘zbekiston Milliy tarbiya konsepsiyasida** XXI asr kompetensiyalari milliy qadriyatlar, tarixiy xotira, madaniyat va an‘analarga tayangan holda shakllantiriladi. Bu esa o‘quvchilarda nafaqat texnik, balki axloqiy, madaniy va vatanparvarlik qobiliyatlarini ham rivojlantirishga xizmat qiladi.
- **Eksperimental sinovlar** asosida interfaol metodlar (klasterlar, BKM – bilim, ko‘nikma, malaka asosida topshiriqlar, loyiha ishlar) qo‘llanilgan sinflarda o‘quvchilar mustaqil fikrlash, guruhda ishlash va innovatsion yechimlar topishda yuqori natijalarni ko‘rsatdi.

- O'quvchilar tomonidan qo'llanilgan raqamli vositalar (Google Forms, Canva, Mentimeter) XXI asr ko'nikmalarining shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Tadqiqotdan ko'rinadiki, XXI asr ko'nikmalarini samarali shakllantirish uchun ta'lim jarayoni quyidagi shartlarga javob berishi kerak:

1. **Integratsiyalashgan yondashuv:** Jahon konsepsiyalarining zamonaviy pedagogik yutuqlari va milliy tarbiya modelining qadriyatga asoslangan yondashuvini uyg'unlashtirish muhim.

2. **O'qituvchilarning metodik tayyorgarligi:** XXI asr ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan innovatsion texnologiyalarni o'qituvchilarga o'rgatish zarur.

3. **Dars jarayonida amaliyotga yo'naltirish:** O'quvchilar bilimni emas, balki amaliy ko'nikma va qadriyatlarni shakllantiruvchi faoliyat turlariga jalb etilishi lozim.

4. **Raqamli texnologiyalar va media vositalari:** O'quvchilarning raqamli savodxonligini oshirish orqali zamonaviy jamiyatga mos kompetensiyalar rivojlantiriladi.

Shuningdek, milliy va jahon konsepsiyalarining o'zaro uyg'unligi o'quvchilarni global fuqarolik ruhida tarbiyalash va ularning zamonaviy dunyoda moslashuvchanlik qobiliyatini oshirishda muhim vosita hisoblanadi.

XXI asr ko'nikmalarini shakllantirish bugungi ta'lim tizimining asosiy ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Ushbu maqolada ko'rsatib o'tilganidek:

- Jahon va milliy tarbiya konsepsiyalarining metodik jihatdan bir-birini to'ldirishi o'quvchilarda keng qamrovli kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

- Tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, raqamli savodxonlik va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun amaliy topshiriqlar, loyiha ishlari, interaktiv vositalar samarali bo'lib chiqdi.

- O'quvchilarni kelajakdagi kasbiy faoliyat va hayotiy muammolarga tayyorlashda milliy qadriyatlarga tayanilgan holda zamonaviy metodlardan foydalanish zarurdir.

Kelgusida ushbu yoʻnalishda oʻqituvchilar malakasini oshirish, darsliklarni XXI asr kompetensiyalari asosida qayta koʻrib chiqish va taʼlim tizimining barcha bosqichlariga integratsiyalash zarurligi taklif etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Partnership for 21st Century Learning (P21).** (2019). *Framework for 21st Century Learning*. Battelle for Kids.
2. **Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).** (2018). *The Future of Education and Skills: Education 2030 – The OECD Learning Compass*. Paris: OECD Publishing.
3. **UNESCO.** (2015). *Rethinking Education: Towards a Global Common Good?* Paris: UNESCO.
4. **World Economic Forum.** (2020). *Schools of the Future: Defining New Models of Education for the Fourth Industrial Revolution*. Geneva: WEF.
5. **Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti.** (2019). “*Milliy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash toʻgʻrisida*”gi Farmon (№ PF-5789). Qonun hujjatlari maʼlumotlari milliy bazasi.
6. **Oʻzbekiston Respublikasi Xalq taʼlimi vazirligi.** (2021). *Umumiy oʻrta taʼlimda 21-asr koʻnikmalarini rivojlantirish boʻyicha metodik tavsiyalar*. Toshkent: XT Vaz.
7. **Bellanca, J., & Brandt, R.** (2010). *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.
8. **Trilling, B., & Fadel, C.** (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. San Francisco: Jossey-Bass.
9. **Fullan, M.** (2013). *Great to Excellent: Launching the Next Stage of Ontario’s Education Agenda*. Toronto: Queen’s Printer for Ontario.
10. **Sa’dullaev, A., & Karimov, D.** (2022). *Integrating National Values with Global Competence in Uzbek Secondary Schools*. *Journal of Central Asian Education Studies*, 4(2), 45-58.